

Поруч з такими завданнями функціонує і колективна діяльність студентів-практикантів. Ми прагнемо, щоб кожна група студентів (3-5 осіб) перед початком практики отримала завдання підготувати творчий звіт про можливі шляхи подолання певної проблеми в діяльності гувернера: виступ студентів із повідомленнями на підсумковій конференції, випуск стіннівок, демонстрація відеофільму, підготовлених педагогічних ситуацій тощо.

Найпоширенішими видами контролю практики є підсумкові конференції, захист практики, огляди-конкурси, письмові звіти, дискусії. Проте аналіз якості контролю за практикою засвідчує, що це спостерігаються випадки завищення оцінок практикантам, що негативно позначається на формуванні спеціаліста домашнього виховання. Саме тому ми прагнемо залучити до оцінювання студентів-гувернерів батьків, з чією дитиною він працював. Так, батьки знайомляться з документами практиканта, заповнюють форму реєстрації місця проходження практики, спостерігають за педагогічною діяльністю студента, відгукуються на прагнення викладачів установити взаємодію, підтримують її та разом з практикантами здійснюють освітньо-виховну діяльність з дитиною.

Для цього необхідно, щоб викладач разом зі студентами зміг бути присутнім при роботі гувернера з дитиною, а потім проаналізувати його діяльність. Це стало можливим завдяки ТЗН, які дають можливість усій групі переглядати і детально аналізувати заняття з дитиною в домашніх умовах. При необхідності окремі фрагменти можна повторити. Тому на кафедрі факультету дошкільної педагогіки і психології створено діатеку, де є записи кращих занять, уроків педагогів міста, а також практичної діяльності гувернерів-практикантів. Наявність умінь і навичок спостерігати і аналізувати педагогічний процес дає студентам можливість глибше проникнути в його сутність, більш ефективно засвоювати кращі зразки педагогічної діяльності.

Висновки. Розроблена та апробована нами програма і зміст практики майбутнього гувернера засвідчила ефективність її проведення, забезпечила розвиток інтересу студентів до дитини як до особистості, вміння вивчати і розуміти її особливості; сприяла формуванню навичок культури спілкування з дитиною та її батьками, пошуку власного педагогічного стилю майбутнього фахівця.

Література

1. Безперервна педагогічна практика студентів як первинна форма їх професійної практичної підготовки. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції. – Вінниця: Універсум-Вінниця, 1999. -290 с.
2. Гувернантку замовляли? “Круглий стіл” з проблем індивідуального професійного домашнього виховання // Дошкільне виховання. – 1999. – № 4. – С.5-7.
3. Зверева О. Проблемы развития домашнего воспитания в России // Дошкольное воспитание. – 1997. – № 3. – С.23-25.

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы формирования готовности будущих гувернеров к профессиональной деятельности на основе организации и проведения педагогической практики в вузе.

Ключевые слова: гувернер, педагогическая практика, семейное воспитание.

Annotation. The article are examined the problems of forming readiness of future governess to professional activity on the basis of organization and leadthrough of pedagogical practice in the higher educational establishments.

Keywords: governess, pedagogical practice, domestic education.

УДК 37(09)

Свириденко О.О., Ченчик С.В.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ А.С. МАКАРЕНКА

Анотація. У статті розглядаються сучасні аспекти сімейного виховання в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.

Ключові слова: сімейне виховання, педагогічна спадщина А.С. Макаренка.

Антон Семенович Макаренко – видатний педагог, який залишив після себе велику педагогічну спадщину. Його погляди про важливість організованого колективу, сімейного виховання, як передумови формування дитячої особистості, ідеї перспективних ліній привертають увагу не тільки вітчизняних педагогів, а й закордонних. Так, польський педагог О.Левін,

німецький вчений Зюнкель визначають оригінальність творчого внеску Макаренка у розвиток педагогічної думки в Росії. Такий негаснучий інтерес пояснюється актуальністю окреслених ним методів та принципів виховання. У даній статті пропонуємо розглянути погляди А.С. Макаренка на сімейне виховання та їх втілення у сучасності.

Ракурс 1. Мати – берегиня домашнього вогнища, нянька чи бізнес-леді?

Сім'я для Антона Семеновича – це той осередок, де дитина отримує перші уявлення про світ, моральні норми, формує свою особистість. Тому батьки мають змалечку прищеплювати ті якості, які в майбутньому визначатимуть її як виховану людину. Велика роль у вихованні відводиться матері. Вона є тим рушієм, який стимулює дитину до нових звершень. Традиція передачі досвіду від матері до дитини, існувала ще з найдавніших часів, коли жінка була берегинею домашнього вогнища. Починаючи ще з V – VI століття жінка мала виховувати дітей і забезпечувати затишок і тепло в домі. Вона була далекою від політичних змагань та суспільного життя. Однак у XXI столітті жінка – це вже не та берегиня, домогосподарка, нянька, а активна учасниця громадського життя. Беручи участь у засіданнях та інших видах суспільної діяльності, вона зовсім не приділяє уваги своїм дітям. Ми будуюмо державу, а часу на власних дітей немає. Внаслідок такого ігнорування діти піддаються зовнішньому впливові – вулиці, друзям, сусідам. Потрібно мати у запасі великий інструментарій, щоб позбавити дитину цих чинників. Але А.С. Макаренко зауважував, що не слід повністю ізолювати дітей від світу [1]. Вони має повноцінно спілкуватися з іншими малюками, отримувати від оточуючої дійсності враження і уявлення. Це своєрідний двосторонній процес між дитиною і світом. Проте постає питання, як же вберегти дитину від стороннього впливу? А.С. Макаренко пропонує такий вихід: якщо дитину до 6 років виховувати правильно, то вона вже не піддасться жодному впливові. Він вважає, що до 5 років повинні сформуватися процеси активності та гальмування, які зменшуватимуть у подальшому вплив зовнішніх чинників [1]. Це досить своєрідна теза, з якою мабуть на 100% не можна погодитися, оскільки саме у віці 13 – 15 років найбільший вплив на свідомість дитини, і вберегти її від цього неможливо.

Тому мати повинна тонко відчувати щонайменші порухи в душі дитини і скеровувати її на правильний шлях. Неприпустимо, щоб у матері не вистачало на дитину часу. Педагог вказував, що це лише відмовка поганих батьків [1]. Які б обов'язки не виконувала жінка у сучасному світі, вона не має права забувати про свій батьківський обов'язок – виховати повноцінну багатогранну особистість. Не забуваймо, що діти, котрі вирости в любові, вищі на зріст, мають міцніше здоров'я, ніж діти, обділені турботою, увагою і ласкою [5].

Ракурс 2. Режим у сім'ї – основа дитячого виховання.

У сім'ї дійсно проходить перше моральне виховання. А для того, щоб воно було ефективним, батьки мають цьому сприяти. Антон Семенович вимагав, щоб у сім'ї панував порядок, режим дня. Проте, щоб навчити дитину дотримуватися цього режиму, батькам слід самим не відходити від установлених правил. Будь-який відхід дасть перші паростки сумніву, чи треба і дитині дотримуватися цих норм. Не слід забувати, що батьки – це своєрідний зразок для наслідування. І як себе батьки ведуть у тій чи іншій ситуації, залежить поведінка дитини у майбутньому. На підтвердження цієї тези наведемо цитату Макаренка А.С.: “Як ви одягаєтеся, як ви розмовляєте з іншими людьми і як говорите про інших людей, як ви радієте, сумуєте, як ви поводитесь з друзями і з ворогами, як ви смієтеся, читаете газету – усе це має для дитини велике значення” [1,78]. Треба мати на увазі, що діти помічають усе, вбирають інформацію, як губка. Якщо мати при дитині хоч раз сказала неправду, то не слід вимагати щоб дитина була з вами правдивою. Або, якщо мама, гуляючи зі своєю дитиною у парку, на майданчику кинула обгортку від цукерки на землю, а не у смітник, то і малюк буде смітити. Діти намагаються бути схожими на батьків у всьому, це своєрідне мавпування, тому у цей час треба особливо уважно слідкувати за своїми вчинками. Якщо батьки дисципліновані у всіх сферах життя, то і діти будуть намагатися правильно організувати своє майбутнє.

Наостанок зауважимо, що режим не повинен бути авторитарним, а побудований на взаємопорозумінні та авторитеті батьків.

Ракурс 3. Авторитет батьків – фундамент міцної сім'ї.

Будь-яка сім'я тримається на авторитеті. Цей авторитет повинен бути правильним, тобто сформованим не заради дитини, а існувати у повсякденному житті [1]. Якщо авторитет сформований спеціально для дітей, то він ніколи не буде ефективним. По-перше, через те, що діти відчують його штучність, а по-друге, батьки мають бути авторитетними у всіх галузях життя.

Педагог наводить 10 найпоширеніших типів фальшивих авторитетів, такі як: авторитет придушення; авторитет віддалі; авторитет чванства; авторитет педантизму; авторитет резонерства; авторитет любові; авторитет доброти; авторитет дружби; авторитет підкупу.

Антон Семенович детально розглядає кожен із перерахованих видів, вказуючи, що у сім'ї може й не існувати авторитету: “батьки взагалі не думають ні про який авторитет, живуть як-небудь, як попало і як-небудь тягнуть волинку виховання дітей”[1,273].

У чому ж полягає справжній батьківський авторитет? Лише міцне положення у суспільстві, засноване на демократичних засадах, дасть можливість відчутти пріоритетність батьків. Але визнання авторитету дітьми не передбачає сліпе виконання всіх бажань батьків. А.С. Макаренко вказує, що діти мають безвідмовно виконувати волю батьків, оскільки вони краще знають життя[1]. На підтвердження можемо навести такі цитати: “Ні у вас, ні у дітей не повинно виникати сумніву в тому, що ви маєте право на таке розпорядження, як один із старших, уповноважених членів колективу”[1, 160] або: “самий смисл авторитету в тому й полягає, що він не потребує ніяких доказів, що він приймається як безсумнівне достоїнство старшого, як його сила і цінність, яка видна, так би мовити, простим дитячим оком”[1,268]. Проте тут можна заперечити. Як вказує психолог Любов Гарнавська, таке авторитарне виховання формує дитину-наймичку, котра боїться послухатися наказу. Дійсно, коли батьки змушують дітей просити милостиню чи красти, то таке виконання волі “псевдобатьків” веде до порушення психіки. Авторитет має бути заснований на взаєморозумінні, взаємодопомозі, міцних сімейних традиціях.

Не слід також розуміти авторитет як заборону усього. Ми часто можемо спостерігати, як мама забороняє малюку бігати по траві, бо можна забруднити ноги, не можна гуляти з тими дітьми, бо ображатимуть її. Такі мами, по-перше, не дають виходу дитячій енергії, по-друге, виховують затуркану, лякливо дитину. Також при постійній забороні діти або роблять по-своєму, або підкоряються тільки через страх. Тому потрібно подумати кого ми хочемо виховати – повноцінну людину чи боягуза?

Ракурс 4. Іграшки для дітей: як не розгубитися у вирі їх різноманіття?

Попри весь авторитет батьки не повинні ставити себе занадто високо над дітьми. Вони мають спускатися у світ дитини, брати участь у її іграх. Антон Семенович відводив іграм неабияке місце, бо вони розвивають не тільки трудові навички, а й вчать долати перешкоди. Причому педагог зазначав, що ігри потрібні не тому, що треба попрацювати, треба й пограти, а для втілення творчої енергії малюків, формування творчих здібностей [1]. Але до ігор треба ставитися уважно. Якщо дитина намагається зробити щось сама, не потрібно надокучувати її порадами як це краще зробити, а особливо самому виготовляти замість неї. Дитині сподобається ваш виріб, але після цього вона ніколи не візьметься за роботу, бо боїтиметься невдачі, відчуватиме свою неповноцінність по відношенню до вас. Тому треба так підійти до планування спільних ігор, щоб це було не тільки цікаво, розвиваюче, а й психічно сприйнятно малюком.

Педагог відзначає, що слід стежити як дитина ставиться до іграшок. Вона не повинна їх ламати, а якщо іграшка зламалася, то відремонтувати її з допомогою батьків. Ось як Антон Семенович подає це питання: “Дитина не повинна ламати іграшку, повинна любити її, але не повинна і дуже страждати, якщо вона зіпсувалася або поламалася. Цієї мети буде досягнуто, якщо дитина справді звикла вважати себе хорошим хазяїном, якщо вона не боїться окремих пошкоджень і чуває себе в силі виправити біду”[1,291].

Ракурс 5. Жертва заради дітей. Чи це потрібно?

А.С.Макаренко застерігає: не можна приносити себе в жертву дітям [1]. Така сліпа любов не повинна засліплювати життя жінки. Вона має вміти жити і для себе, не відмовляти собі в чомусь. У батьків, які ходять у театр, музеї і діти мають естетичний смак, любов до культурної спадщини. Діти розуміють, що і у батьків є потреби, бажання. Якщо ж мати керується девізом “все для дітей”, то у її малюків виникне почуття егоїзму, у них збільшуватимуться потреби, вимоги, а мати не матиме змоги відмовити. Така матір обмежена, адже окрім своїх дітей нічим не цікавилася.

У наш час інколи вважають, що присвятити своє життя дитині, це героїство. Ні, це означає обмежити своє життя, звести його до рівня побутових потреб і запитів. Бувають випадки, коли жінка приносить себе в жертву заради дитини, а та в свою чергу соромиться матері, бо та не така освічена, не так розкішно вбрана. Це вже трагедія для матері. Інколи приносять себе в жертву матері-одиначки, щоб таким чином компенсувати недостаток батьківської любові.

Часто можемо побачити, що жінки залишають навіть роботу чи навчання. Але чи це виправдана жертва? Жінка має бути і активним членом суспільства, і хорошою матір'ю.

У наш час проблема виховання і сім'ї стоїть чи не найгостріше. Матері все частіше залишають дітей у пологовому будинку. Батьки не мають часу не тільки на виховання, а й на просте спілкування із дітьми. Тому "Книга для батьків" А.С. Макаренка має стати настільною для всіх свідомих батьків. Бо лише ті, хто знає про важливість правильного виховання, може виховати особистість, а отже і майбутнє. Наостанок хотілося б навести цитату А.С. Макаренка: "Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми, перед цілою країною"[1,105].

Література

1. Макаренко А.С. Книга для батьків. – К.: Радянська школа, 1972. – 334с.
2. Кривонос А. Наследники Макаренка: использование наследия сегодня // Педагогика. – 2001. – № 1. – С. 55 – 57.
3. Зязюн І.А. Універсальні цінності спадщини Макаренка // Педагогіка толерантності. – 1998. – № 2. – С. 101 – 108.
4. Універсальні цінності спадщини Макаренка і сучасність // Шлях освіти. – 1998. – № 1. – С. 12 – 15.

Аннотація. В статті розглядаються сучасні аспекти сімейного виховання в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.

Ключевые слова: сімейне виховання, педагогічне насліддя А.С. Макаренка.

Annotation. In the article are examined the modern aspects of domestic education in the pedagogical inheritance of A.S. Makarenko.

Keywords: domestic education, pedagogical inheritance of A.S. Makarenko.

УДК 378.147

Скічко Л.С.

ЦІНІСНО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях простежуються різні підходи до тлумачення ціннісних орієнтацій майбутнього педагога. Стаття присвячена з'ясуванню змісту конструкту "ціннісні орієнтації" шляхом аналізу психолого-педагогічної літератури.

Ключові слова: психолого-педагогічні дослідження, майбутній педагог, конструкт "ціннісні орієнтації".

В умовах демократизації, реформування системи освіти на принципах гуманізації та гуманітаризації, загострення проблеми національної самосвідомості суспільства активізується проблема духовності та зокрема переосмислення цінностей та ціннісних орієнтацій як особистості, так і суспільства в цілому. Так, у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті зазначено, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування покоління, здатного створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Тому одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти є формування загальнолюдських цінностей майбутніх фахівців [1]. "Виховання на основі засвоєння певних цінностей – головний напрям у формуванні особистості, її духовного світу і духовної культури. Вітчизняними та зарубіжними педагогами й психологами з цією метою розроблено концепції ціннісного виховання, ціннісного навчання і ціннісного розвитку. В аксіології виховання, крім поняття "цінність", обов'язково використовують і поняття "ціннісна орієнтація" [8, 20-21].

Метою даної статті є з'ясування змісту конструкту "ціннісні орієнтації" шляхом аналізу різних підходів у психолого-педагогічній літературі.

Проблема ціннісних орієнтацій знайшла відображення у філософській, соціологічній, психологічній та педагогічній науковій літературі. Базовою категорією в понятті "ціннісна орієнтація" є категорія "цінність". Тому насамперед нам слід з'ясувати, як сучасна наукова література трактує поняття "цінності". Існує велика кількість тлумачень та класифікацій цінностей. До генези поняття "цінність" зверталось багато сучасних філософів (В.Брожек, В.Василенко, В.Водзинська, О.Дробницький, А.Москаленко, І.Попова, В.Сержантов, Л. Столович,